

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У КОНТЕКСТІ САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ACADEMIC INTEGRITY IN THE CONTEXT OF FUTURE TEACHERS' SELF-DEVELOPMENT IN USING DIGITAL TECHNOLOGIES

У статті розглянуто проблему впливу використання цифрових технологій на активізацію саморозвитку майбутнього педагога у процесі вивчення дисципліни «Культура академічної доброчесності».

Зазначається, що стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій суттєво загострив проблему дотримання академічної доброчесності серед учасників освітнього процесу. Підкреслено, що перед педагогами всього світу постає завдання постійного вдосконалення цифрових навичок для самоосвіти й опанування новітніх педагогічних методик навчання. Аналізуються сучасні наукові доробки, що спрямовані на дослідження використання цифрових технологій й необхідності впровадження політики академічної доброчесності у процесі фахової підготовки. Розглянуті практичні завдання із дисципліни «Культура академічної доброчесності», що передбачають використанням цифрових технологій та стимулюють до саморозвитку й професійного зростання майбутніх педагогів. Розглянуті групові проекти і воркшопи із тематики дисципліни, а саме: запобігання академічному плагиату, використання сервісу Google Академія, інструменти систем для перевірки текстів на наявність текстових запозичень, використання референс-менеджерів. Автором описано практичні завдання із використанням цифрових інструментів (Canva, Google Академія, Unicheck, Strikeplagiarism, Mendeley) що стимулюватимуть інтерес майбутніх педагогів до використання таких технологій для самовдосконалення і професійного зростання. За допомогою онлайн-сервісів студенти створювали інфографіки, працювали в команді в режимі онлайн, здійснювали пошук надійних джерел інформації, впорядковували власну цифрову бібліотеку із повнотекстовими файлами, перевіряли фрагменти текстів на наявність текстових запозичень, оформлювали цитування і списки літератури за бібліографічними стандартами із використанням референс-менеджеру. У статті зазначено, що використання онлайн-сервісів сприяє як ефективному виконанню навчальних завдань, так і покращує професійний саморозвиток майбутнього педагога.

Ключові слова: професійна підготовка педагога, цифрова компетентність, академічна доброчесність, саморозвиток, цифрові онлайн-сервіси.

The article deals with the problem of the influence of the use of digital technologies on the activation of future teachers' self-development in the process of studying the discipline "Culture of Academic Integrity". It is noted that the rapid development of information and communication technologies has significantly exacerbated the problem of adhering to academic integrity among the participants in the educational process. It is emphasized that teachers around the world are faced with the task of constantly improving digital skills for self-education and mastering the latest pedagogical teaching methods. Modern scientific works aimed at studying the use of digital technologies and the need to introduce a policy of academic integrity into the process of professional training have been analyzed. Practical tasks within the discipline "Culture of Academic Integrity", which provide for the use of digital technologies and stimulate self-development and professional growth of future teachers, have been considered. Group projects and workshops on the subjects of the discipline have been considered, namely: preventing academic plagiarism, using the Google Academy service, system tools for checking texts for text borrowings, and using reference managers. The author describes practical tasks in using digital tools (Canva, Google Academy, Unicheck, Strikeplagiarism, Mendeley), which will stimulate future teachers' interest in using such technologies for self-improvement and professional growth. With the help of online services, students created infographics, worked in a team online, searched for reliable sources of information, organized their own digital library with full-text files, checked text fragments for text borrowings, arranged citations and lists of references according to bibliographic standards using reference manager. The article states that the use of online services contributes both to the effective fulfillment of educational tasks and improves the professional self-development of future teachers.

Key words: teachers' professional training, digital competence, academic integrity, self-development, digital online services.

УДК 37.011.3-51-
043.86:347.77178:004(045)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/50.2.35>

Візнюк В.В.,
канд. пед. наук,
викладач кафедри дошкільної
педагогіки
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасні суспільно-політичні і науково-технічні процеси в Україні зумовлюють нові пріоритети у забезпеченні якості освітнього процесу для закладів вищої освіти. Нині підготовка майбутніх фахівців зорієнтована на активне використання цифрових технологій, що застосовуються в освітньому середовищі. Вимогою сьогодення є постійний саморозвиток майбутнього педагога для підвищення рівня обізнаності із застосування цифрових технологій в педагогічній діяльності. Також швидкий процес

цифровізації вищої освіти суттєво загострює проблему дотримання академічної доброчесності у фаховій підготовці майбутніх педагогів. Саме академічна доброчесність, як ключова категорія у контексті саморозвитку майбутнього педагога посідає важливу роль у формуванні цифрової компетентності фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання готовності майбутніх фахівців до використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та формування їх цифрової компетентності

широко досліджується українськими та зарубіжними науковцями. Психолого-педагогічні засади із використання ІКТ в освітньому процесі досліджують такі українські вчені: В. Биков, Р. Гуревич, М. Лещенко, О. Овчарук, О. Сисоєва, О. Спірін, Я. Топольник, та ін. Важливість використання цифрових технологій у професійній діяльності педагогів обґрунтовують зарубіжні дослідники (М. Бонд, В. Марин, С. Долч, С. Беденлер, О. Заваски-Річтер та ін.).

У межах досліджуваної теми, зазначимо, що проблематика впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності є предметом дослідження для багатьох учених. Українські дослідники, Т. Фініков, В. Хмарський аналізують сутність і зміст поняття, А. Артюхов, Є. Ніколаєв, Н. Сорокіна, С. Чуканова розглядають проблеми та пріоритети поширення академічної доброчесності в закладах освіти.

За дослідженням Т. Бретанг питання впровадження й дотримання політики академічної доброчесності в освітньому просторі стало обов'язковою умовою підготовки фахівців з кінця ХХ сторіччя. Активне використання нових цифрових технологій вплинуло на опанування простими цифровими навичками студентів, а саме: «копіювати і вставити», тобто під час досліджень стало легко застосувати чужий текст і видавати його за самостійну роботу. Також на актуальність доброчесності вплинули міжнародні скандали із порушення авторського права видатними дослідниками [1].

Як відомо, основною метою закладу вищої освіти є всебічна якісна підготовка конкурентоспроможного фахівця. Нині в освітній галузі на ринку праці затребуваними є педагоги із розвиненими цифровими навичками, що здатні до саморозвитку.

Стійка тенденція підвищення якості підготовки майбутніх фахівців із дотриманням культури академічної доброчесності впливає на формування цифрової компетентності педагогів та підвищує мотивацію до професійного і особистісного саморозвитку. Отже, окреслена проблематика не охоплена спеціальними науковими розвідками та зумовлює необхідність детального розгляду впливу використання цифрових технологій на активізацію саморозвитку майбутніх педагогів у контексті академічної доброчесності.

Метою статті є висвітлення процесу використання цифрових технологій під час вивчення дисципліни «Культура академічної доброчесності» у контексті саморозвитку майбутнього педагога. Завдання дослідження: описати значення академічної доброчесності та цифрової компетентності у процесі фахової підготовки педагога; конкретизувати сутність завдань, що стимулюють саморозвиток майбутнього фахівця із використанням ІКТ

та сприятимуть формуванню цифрової компетентності педагога.

Виклад основного матеріалу. Натепер дистанційне навчання загострює проблему фахової підготовки майбутніх педагогів, що здатні до саморозвитку за допомогою цифрових технологій із дотриманням принципів академічної доброчесності.

Важливість набуття цифрових навичок (компетенцій) громадян підкреслено в Українській цифровій стратегії, а саме «стрімке розповсюдження «цифрових» технологій робить цифрові навички (компетенції) громадян ключовими серед інших навичок. Так, «цифровізація» та кросплатформовість у даний час є головними трендами на загальному ринку праці. Іншими словами, вміння працювати із «цифровими» технологіями поступово стає постійним та необхідним для більшості спеціалізацій, тобто наскрізним або кросплатформовим» [8].

Необхідно зазначити, що розвинені цифрові навички людини можуть полегшити соціалізацію, покращити якість освіти або підвищувати професійну компетентність. Постійне вдосконалення цифрових навичок майбутнього педагога із використанням онлайн-платформи для самоосвіти допоможе ефективно виконувати професійні обов'язки і швидко орієнтуватись у нових педагогічних методиках.

Міністерство цифрової трансформації України для покращення рівня цифрової компетентності українців, підвищення конкурентоспроможності громадян на ринку праці запустило національну онлайн-платформу для розвитку цифрової грамотності «Дія. Цифрова освіта». Зазначимо, що платформа містить відео-уроки із практичного використання цифрових інструментів для повсякденного життя та професійного саморозвитку педагога.

Нині серед основних пріоритетів для освітньої і наукової спільноти в Україні та в усьому світі є обов'язковість дотримання принципів академічної доброчесності як під час навчання, так і під час виконання досліджень всіма учасниками освітнього процесу.

Розглянемо тлумачення поняття академічної доброчесності за статтею 42 Закону України «Про освіту»: «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватись учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [5].

Варто погодитись із думкою вчених О. Іванової, О. Горицької та Т. Шаповалової щодо основних ознак академічної доброчесності, а саме: наявність комплексного характеру, тобто поєднання моральних і правових засад; застосування

до спеціального суб'єкту, а саме – учасники освітнього процесу: студенти, педагогічні та наукові працівники, а також інші особи, передбачені законом; чітка сфера використання (освітня і наукова діяльність); основна мета – це довіра до результатів освітньої й наукової діяльності [2, с. 87].

За розширенням глосарієм термінів та понять академічної доброчесності, до основних компетентностей із академічної доброчесності здобувача освіти відносяться: спроможність діяти в професійних і освітніх ситуаціях із позиції академічної доброчесності та фахової етики; самостійно виконувати навчальну програму; дотримуватись правил цитування; осмислювати значущість норм академічної доброчесності; давати моральну оцінку власним вчинкам [6].

У професійній діяльності майбутнього педагога важливим є вдосконалення професійної компетентності за завдяки саморозвитку, який включає неперервний процес самоосвіти, що базується на цілеспрямованій, системній та якісній індивідуальній роботі.

Зарубіжні психологи з проблем розвитку людини (А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс) зазначають, що в кожного фахівця є прагнення бути компетентним і повноцінним професіоналом, тобто має відбуватись тенденція до самоактуалізації особистості.

Забезпечення дотримання академічної доброчесності майбутніми педагогами може здійснюватись шляхом застосування у фаховій підготовці цифрових технологій, що сприятимуть саморозвитку студента. Реалізація запропонованої умови відбувалась на лекційних і практичних заняттях з дисципліни «Культура академічної доброчесності», майбутні педагоги отримували знання щодо нормативних вимог і принципів академічної доброчесності та навички використання цифрових інструментів для оформлення цитування, що сприяють розвитку особистісного потенціалу студента.

Набуття майбутніми педагогами навичок використання цифрових інструментів відбувалось під час виконання таких практичних завдань: *проект (інфографіка)* «Запобігання академічному плагіату»; *воркшоп* «Використання сервісу Google академія»; *воркшоп* «Інструменти систем для перевірки текстів на наявність текстових запозичень»; *воркшоп* «Референс-менеджер Mendeley – синхронізація та інтеграція бібліографії в текстові редактори».

Для створення інфографіки із теми «Запобігання академічного плагіату» студентам було запропоновано онлайн-сервіс Canva, що дозволяє безкоштовно створити обліковий запис, спільно виконувати та ділитись проектами. Майбутні педагоги виконували проекти в малих групах (2–6 осіб), самостійно працювали над текстовим і графічним наповненням порад для студентів із назвами: «Вакцинація студента від CNTR+C – CNTR+V»,

«Кроки до одужання студента від плагіату», «Як вилікувати студента від плагіату».

Виконання цього завдання передбачало групу розробку студентами проекту інфографіки, де мали бути представлені власні короткі поради для запобігання академічного плагіату під час виконання дослідження. Така робота сприяла опануванню навичок командної роботи, оволодіння цифровими інструментами онлайн-сервісу Canva. Розробка і створення інфографіки спонукало студентів самостійно дослідити наявні дизайнерські шаблони, інструменти для командної роботи в режимі онлайн. Студенти відмітили різноманітність проектів і шаблонів онлайн-сервісу Canva та самостійно ознайомились із можливостями даної платформи, а саме створення презентацій, листівок, публікацій для соціальних мереж тощо. Таким чином, виконання такого завдання із використанням цифрових технологій спонукає студентів до самостійного створення листівок, фотоколлажів, відео, власного портфоліо, що може бути необхідним для самопрезентації або ведення професійної сторінки в соціальних мережах у майбутній педагогічній діяльності.

Під час воркшопу «Використання сервісу Google Академія» студенти створювали профілі в сервісі Google Академія, налаштовували сповіщення, підбирали власну онлайн-бібліотеку для виконання дослідницької роботи. Таке завдання сприяло набуттю навичок роботи із надійними онлайн-джерелами наукової літератури, опанування правил і стандартів цитування. Таким чином, виконання практичного завдання із дисципліни «Культура академічної доброчесності» ознайомило студентів із цифровим джерелом Google Академія, що містить повнотекстові файли наукових досліджень із інституційних репозитаріїв, архівів журналів тощо. Дослідження фахових статей дозволило студентам розібратись із складовими наукової публікації та виділити цитування, перефразування, узагальнення і авторський текст. Зазначимо, що створення індивідуальної бібліотеки та сповіщень про нові публікації сприяло особистісному й професійному самовдосконаленню майбутніх педагогів.

Як відомо, для виявлення академічного плагіату в письмових роботах використовуються спеціальні комп'ютерні програми для порівняння текстів. Важливим є те, що ці програми відрізняються фінансовою політикою, ставленням до інтелектуальної власності, наявністю ліцензій, охопленням баз для перевірки, формуванням довідки про результати перевірки, виявленими коефіцієнтами тощо. Студенти під час воркшопу «Інструменти систем для перевірки текстів на наявність текстових запозичень» ознайомились із принципами роботи ліцензійних програм для порівняння текстів (Unicheck, Strikeplagiarism), безкоштовними антиплагіатними програмами та можливостями

звичайних пошукових систем Google, Bing, Yahoo тощо. Майбутні педагоги завантажували для перевірки фрагмент тексту в різні системи, знайомились із перевагами роботи систем та загрозами при використанні безкоштовних антиплагіатних програм. Зазначимо, що студенти отримали практичні навички використання сервісів для порівняння текстів, що можуть допомогти в освітній і професійній діяльності майбутнього педагога. Такі цифрові інструменти сприятимуть доброчесному виконанню студентами власних дослідницьких завдань та значно скорочують час для перевірки робіт учнів у майбутній викладацькій діяльності.

Вимогою написання академічних текстів є повага до інтелектуальної власності, а саме використання правил оформлення цитувань і бібліографії для дослідницької роботи. Як відомо, студентам важко запам'ятовувати бібліографічні стандарти, однак нині цей етап оформлення дослідницької роботи можна спростити із допомогою спеціальних програм – референс-менеджерів. Воркшоп із теми «Референс-менеджер Mendeley – синхронізація та інтеграція бібліографії в текстові редактори» передбачав використання онлайн-сервісу Mendeley і встановлення плагіну для цитування в документі Microsoft Word. Майбутні педагоги використовуючи цифрові інструменти референс-менеджеру створювали власні бібліотеки, ознайомились із можливістю цитування й оформлення літератури використовуючи різні вітчизняні й міжнародні бібліографічні стандарти. Створення власної онлайн бібліотеки із повнотекстовими файлами в референс-менеджері Mendeley, робота із нотатками, можливість командної роботи та синхронізація документів на різних пристроях сприяє ефективному виконанню навчальних завдань і покращує професійний саморозвиток майбутнього педагога.

Відзначимо, використання майбутніми педагогами цифрових технологій під час вивчення навчальної дисципліни «Культура академічної доброчесності» стимулювало інтерес студентів до самостійного виконання завдань, осмисленню моральної складової академічної доброчесності, а також набуттю навичок командної роботи. Крім того, представлені завдання стимулювали власну активність, підсилювали бажання до використання цифрових інструментів для самовдосконалення і професійного зростання майбутніх педагогів.

Отже, необхідно підкреслити, що в процесі фахової підготовки майбутніх педагогів розглянуті практичні завдання із використанням цифрових технологій для опанування принципів академічної доброчесності та підвищення мотивації до

саморозвитку не є універсальними та потребують досконалого вивчення.

Зазначимо, у межах викладеного, професійна підготовка майбутніх педагогів має включати формування цифрової компетентності фахівця у контексті дотримання академічної доброчесності й активізації саморозвитку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Під час дослідження окреслено значення використання цифрових технологій під час виконання практичних завдань із дисципліни «Культура академічної доброчесності». Новизною дослідження стало виокремлення цифрових сервісів для опанування знань й навичок із запобігання академічному плагиату та активізації саморозвитку і професійному зростанню майбутніх педагогів. Подальші дослідження будуть присвячені розробці й обґрунтуванню педагогічних умов формування цифрової компетентності педагога під час фахової підготовки в закладах вищої освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Bretag T. Handbook of academic integrity. Springer Singapore, 2016. 1096 p.
2. Іванова О., Горицька О., Шаповалова Т. Академічна доброчесність як запорука забезпечення якості освіти. *Перспективи та інновації науки* 2022. № 3 (8). С. 84–97.
3. Одайник С., Використання хмарних технологій в управлінні загальноосвітніми навчальними закладами. *Нова педагогічна думка*. 2016. № 4 (88). С. 103–107.
4. Опис рамки цифрової компетентності для громадян України. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoyi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/OP%20ЦК.pdf (дата звернення: 08.08.2022).
5. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 01.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.08.2022).
6. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#top> (дата звернення: 15.08.2022).
7. Сопова Д. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2018. № 3–4 (56–57). С. 52–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2018_3-4_9 (дата звернення: 20.05.2022).
8. Цифрова адженда України – 2020 (Цифровий порядок денний – 2020). Концептуальні засади. Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 15.06.2022).